

POWSTANIE I ROZWÓJ PAŃSTWA MONGOŁÓW

Mongołowie – plemię koczowników zamieszkujących obszar Wielkiego Stepu – obszar dzisiejszej Mongolii, Mandzurii i południowo – wschodniej Syberii.

1. Plemiona Mongołów na przełomie XII i XIII w. tworzyły ordy, na czele których stali chanowie.

Ordy były wspólnotami o charakterze militarnym. Łączyły się w plemiona, które walczyły między sobą o dominację. W ten sposób powstawały pierwsze państwa plemienne. Dużą rolę w państwie plemiennym odgrywał *kurultoj* czyli rada złożona z rodziny wielkiego chana oraz starszych wodzów poszczególnych plemion. *Kurultoj* zatwierdzał ważniejsze postanowienia chana. **Temudżyn (Czarny wilk) zjednoczył wszystkie plemiona mongolskie i w 1206 r. stworzył państwo Mongołów, przyjmując tytuł wielkiego chana – Czyngis – chana.**

2. Podboje państwa Mongołów.

Państwo Czyngis – chana bardzo szybko powiększało swoje terytorium podbijając:

- część północne Chiny,
- Turkiestan,
- Chorezm,
- Krym,
- Step Kipczacki – ziemie między dolną Wołgą a Donem, zamieszkane przez plemię Połowców. Ziemie te zostały zajęte mimo pomocy jaką udzielili książęta ruscy – ich wojska zostały rozgromione w **bitwie nad rzeką Kałką w 1223 r.**

Czyngis – chan zamierzał zjednoczyć wszystkie plemiona pochodzenia turskiego. Nie udało mu się to za swego życia. Zmarł w 1227 r. Po śmierci Czyngis-chana kontynuowano politykę podbojów. Podporządkowano:

Na Wschodzie:

- resztę północnych Chin i rozpoczęto podbój Chin południowych,
- Koreę,
- Iran,
- Azerbejdżan,
- Gruzję,

Na Zachodzie :

- państwo Bułgarów kamskich (1236),
- Ruś Zaleska (1237 - 1240)

Mongołowie przeprowadzili **najazd na Węgry 1240 – 1241**. Chcieli ukarać króla węgierskiego Belę IV za pomoc jaką udzielił Połowcom, którzy znaleźli schronienie w państwie węgierskim. By się zabezpieczyć postanowili odciąć Węgry od możliwości jakiegokolwiek pomocy. Armia mongolska została podzielona na 3 części. Główne siły uderzyły na Węgry, a dwie armie pomocnicze zaatakowały Polskę i Siedmiogród. Mongołowie zdobyli Sandomierz, zajęli Kraków, pokonali wojska książąt polskich, dowodzone przez księcia Henryka Pobożnego, w bitwie pod Legnicą (9.04.1241), spustoszyli Śląsk i Łużyce, a następnie ruszyli na Morawy by odciąć Węgry od ewentualnej pomocy czeskiej. Węgry zostały również spustoszone. Król węgierski został pokonany w bitwie pod Mohi nad rzeką Sajó i uciekł na Zachód. Wojska mongolskie dotarły do Dunaju, aż pod Wiedeń i do Dalmacji. Połowcy schronili się do Bułgarii. Najazd został powstrzymany wraz ze śmiercią wielkiego chana Ugedeja (1241) w związku z wybuchem walk o tron.

Po śmierci Ugedeja 1241 r. podbito:

- Anatolię (1243)
- Armenię (1243),
- kalifat Abbasydów ze stolicą w Bagdadzie (1258),
- Mezopotamię (1259)

3. Organizacja państwa Mongołów.

Czyngis –chan nadał podbitym krajom szeroką autonomię pozostawiając przy władzy lokalnych monarchów. Mongołowie przejęli jedynie pełną kontrolę nad wojskiem i finansami. W państwie Czyngis – chana obowiązywała tolerancja religijna, rozwijał się handel, a Mongołowie dbali o rozwój nauki i sztuki. W całym państwie wprowadzono jednolity system rządów, a chan gwarantował pokój – *Pax Mongolica*. Po podboju Rusi również pozostawiono u władzy książąt ruskich, którzy otrzymywali od chana *jarlyk* – pisemną zgodę na sprawowanie władzy w imieniu chana. Prawa i porządku na Rusi miał pilnować wielki książę, który miał władzę zwierzchnią nad pozostałymi książętami. W 1246 r. wielkim księciem został Aleksander Newski, który wstąpił się zwycięstwem w bitwie nad Szwedami.

4. Państwo Mongołów po śmierci Czyngis – chana – po roku 1227.

Państwo zostało podzielone na cztery części między synów Czyngis - chana:

- Mongolię Zachodnią otrzymał Ugedej,
- Mongolię Wschodnią otrzymał Tuluj,
- Turkiestan otrzymał Czagataj,
- Wnuk Batu otrzymał Chorezm i Step Kipczacki.

Jedność państwa utrzymano dzięki powierzeniu funkcji wielkiego chana Ugedejowi. Panował do 1241 r. Po Ugedeja śmierci wielkim chanem został jego syn Gujuk, a następnie syn Tuluja – Mangu. Mangu – chan zmarł w 1259 r. – władzę przejął jego brat Kubilaj.

5. Rozpad imperium Mongołów za rządów Kubilaja – 1259 r.

Kubilaj był zainteresowany głównie podbojem Chin. Zezwolił on na usamodzielnienie się pozostałych części imperium mongolskiego. Imperium podzieliło się na 4 części :

- Wielki Chanat – Mongolia, Chiny i Tybet,
- Chanat kipczacki wraz ze Złotą Ordą – europejska część imperium Mongołów
- Chanat turkiestański,
- Chanat perski.

6. Armia Mongołów

Wojsko było podzielone zgodnie z systemem dziesiętnym na dziesiątki, setki, tysiące i dziesiątki tysięcy. Na czele każdego oddziału stał dowódca, który był za niego odpowiedzialny.

Armia składała się wyłącznie ze świetnie wyszkolonej jazdy, dzięki której Mongołowie mogli błyskawicznie się przemieszczać (do 100 km dziennie). Mongołowie posługiwali się machinami oblężniczymi, które rozbierano na części i przechowywano w jukach końskich.

Zupełnym zaskoczeniem dla przeciwników była również taktyka Mongołów. Zanim dokonywali najazdu przeprowadzali dokładny wywiad, porywali przewodników i przygotowywali wyprawę. Na wrogim terenie przemieszczali się szykiem ubezpieczonym (linia czat, straż przednia, siły główne, odwód). Podczas bitwy wodzowie nie walczyli w pierwszych szeregach lecz trzymali się z tyłu dowodząc całą armią.